

Justitiedepartementet

103 33 STOCKHOLM

Vårt datum: 2025-12-16**Vårt diarienummer:** ADM/2025:682**Ert datum:** 2025-09-26**Er beteckning:** Ju2025/01974

Kopia till Utbildningsdepartementet

Ändring av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar (SOU 2025:99)

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har, utifrån sitt verksamhetsområde, följande synpunkter på förslaget.

Sammanfattning

- Det är svårt att överblicka de studiestödsrättsliga konsekvenserna på kort respektive lång sikt, av de många ändringar som föreslås inom migrationsområdet och som påverkar rätten till studiestöd.
- Komplexiteten i regelverket försvårar möjligheten för utländska medborgare att förstå under vilka förutsättningar de har rätt till svenskt studiestöd och för CSN att förmedla den informationen.
- CSN vill upplysa om att utländska medborgare som uppfyller villkoren för rätt till studiemedel enligt 3 kap. 4 och 4 a §§ studiestödslagen (1999:1395), även kan ha rätt till omställningsstudiestöd.
- CSN noterar att den begränsning som föreslås, att studierna ska ha påbörjats innan den nya lagen träder ikraft för att fortsatt rätt till studiestöd ska föreligga, inte framgår av författningsförslaget. I avsaknad av uttryckligt författningsstöd anser CSN inte att den avsedda begränsningen kan tillämpas av myndigheten.
- För det fall att begränsningen om att studierna ska ha påbörjats innan den särskilda lagens ikraftträdande införs önskar CSN att det i det fortsatta arbetet förtydligas vad som avses med ”påbörjat studier”.
- Eftersom det framgår av 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen att studiestöd inte får lämnas till den som har bosatt sig i syfte än att genomgå utbildning här, bedömer CSN att det råder oklarhet om den som har beviljats nytt tillfälligt uppehållstillstånd som gäststuderande eller anhörig till sådan har rätt till studiestöd. Det behöver förtydligas i det fortsatta arbetet.
- Om avsikten är att de utländska medborgare som berörs av förslaget ska kunna omfattas av 2 kap. 4 a § respektive 3 kap. 4 a § studiestödslagen, så behöver dessa bestämmelser revideras.

- CSN avstyrker det föreslagna ikraftträdandet. CSN kan ta emot ett ikraftträdande tidigast till den 1 januari 2028, förutsatt att myndigheten får full kostnadstäckning för nödvändigt utvecklingsarbete.
- CSN kan upplysa om att antalet utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd som beviljades studiemedel under läsåret 2024/25 uppgick till omkring 14 400 samt som beviljades studiehjälp under läsåret 2024/25 uppgick till omkring 5 600.
- CSN behöver finansiering för att ställa för och genomföra nödvändiga anpassningar i verksamheten utifrån utredningens förslag.
- Förslaget kan få konsekvenser i form av försämrade utsikter till återbetalning av studielån och hemutrustningslån från de utländska medborgare som lämnar Sverige.
- CSN önskar att lagstiftaren i den fortsatta beredningen av aktuell utredning och andra pågående utredningar som påverkar utländska medborgares rätt till studiestöd ser över CSN:s rätt att få uppgifter från Migrationsverket med stöd av studiestödsförordningen (2000:655).

Inledande synpunkter gällande flertalet ändringar och föreslagna ändringar avseende rätten till studiestöd för utländska medborgare

Under senare tid har flertalet utredningar genomförts och föreslagit ändringar inom migrationsrättens område som påverkar rätten till studiestöd för utländska medborgare. CSN anser att det i dagsläget är svårt att överblicka de studiestödsrättsliga konsekvenserna av de enskilda utredningarna, men även de sammantagna konsekvenserna av utredningarna tillsammans. Det gäller konsekvenser på både kort och lång sikt.

Det studiestödsrättsliga regelverket avseende utländska medborgare är redan idag komplext. De ändringar som föreslås i de olika utredningarna ökar komplexiteten ytterligare. CSN bedömer att det kommer att bli ytterst svårt för en utländsk medborgare att förstå under vilka förutsättningar denne har rätt till svenskt studiestöd. CSN:s möjlighet att på ett enkelt sätt informera om villkoren för rätt till studiestöd påverkas också, särskilt som sådan information framledes kommer behöva lämnas genom att specifikt peka ut enskilda paragrafer i utlänningslagstiftningen vars innehåll i sin tur är svårt att förmedla.

8.2 Studiehjälp och studiemedel

CSN noterar att utredningen inte omnämner omställningsstudiestödet. Utländska medborgare som uppfyller villkoren för rätt till studiemedel enligt 3 kap. 4 och 4 a §§ studiestödslagen kan dock även ha rätt till omställningsstudiestöd.¹ Det gäller förutsatt att de uppfyller övriga villkor för rätt till stödet, t.ex. att de ska ha arbetat i Sverige under minst 96 månader de senaste 14 åren.² CSN kan med anledning av detta informera om att myndigheten under år 2024 beslutade om bifall avseende omställningsstudiestöd för 42 utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd.

¹ 11 §§ lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd, LOSS.

² 6 § LOSS.

REMISSVAR

I utredningen anges att det, för rätt till studiestöd, ska krävas studierna påbörjats innan den särskilda lagen träder ikraft. Denna begränsning framgår emellertid inte av författningsförslagen till 2 kap. 4 § studiestödslagen respektive 3 kap. 4 § samma lag. Av ordalydelsen framgår enbart att studiestöd får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd inte är uppfyllt, om den studerande har beviljats ett tidsbegränsat tillstånd som har beviljats efter att ett permanent uppehållstillstånd har återkallats enligt lagen om återkallelse av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar. Författningsförslagen anger således inte något kring utredningens förslag om att studierna ska ha påbörjats innan den särskilda lagens ikraftträdande.

I avsaknad av uttryckligt författningsstöd anser CSN inte att den avsedda begränsningen, nämligen att rätten till studiestöd är knuten till studier som påbörjats innan den särskilda lagen träder i kraft, kan tillämpas av myndigheten. Ordalydelsen ger snarare intrycket av att samtliga som beviljas tidsbegränsade uppehållstillstånd efter att det permanenta uppehållstillståndet återkallats med den särskilda lagen, har rätt till studiestöd. Om lagstiftaren i den fortsatta beredningen avser att ha en begränsning av nu aktuellt slag, bör denna uttryckligen framgå av författningen (se även kommentar till 11.3).

För det fall att begränsningen om att studierna ska ha påbörjats innan den särskilda lagens ikraftträdande införs önskar CSN vidare att det i det fortsatta arbetet förtydligas vad som avses med ”påbörjat studier”. Detta för att undvika ytterligare komplexitet och gränsdragningsproblematik. Relevanta frågor att bevara i detta avseende är om rätten till studiestöd enbart gäller de som påbörjat studier med sådant stöd, om rätten är begränsad till ett visst studiestöd eller till en viss utbildning samt vad som gäller om den enskilde gör ett studieuppehåll.

Det finns tidsbegränsade uppehållstillstånd som inte ger rätt till studiestöd, t.ex. vissa uppehållstillstånd som arbetstagare, studerande och anhöriga till dessa. CSN uppfattar att en utlänning skulle kunna komma att beviljas ett sådant tillstånd efter att ett permanent uppehållstillstånd har återkallats, och att det är utredningens avsikt att de även då också ska ha rätt till studiestöd. Eftersom det samtidigt framgår av 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen att studiestöd inte får lämnas till den som har bosatt sig i syfte än att genomgå utbildning här, bedömer CSN att det råder oklarhet vad som gäller för den som beviljats nytt tillfälligt uppehållstillstånd som gäststuderande, eller anhörig till sådan.

Enligt 2 kap. 4 a § respektive 3 kap. 4 a § studiestödslagen får studiestöd under vissa förutsättningar lämnas till studerande som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd även efter det att tillståndet har upphört att gälla. CSN bedömer inte att de utländska medborgare som fått sitt permanenta uppehållstillstånd återkallat enligt den särskilda lagen kommer att omfattas av denna bestämmelse i sin nuvarande utformning. De beröra utländska medborgarna kommer därmed inte att kunna beviljas studiestöd under den tid som det tar för Migrationsverket att pröva rätten till nytt tillfälligt uppehållstillstånd, efter att det permanenta uppehållstillståndet har återkallats.

9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

CSN har inte möjlighet göra nödvändiga anpassningar i verksamheten i tid till utredningens föreslagna ikraftträdandedatum, den 1 januari 2027. Förutsatt att

REMISSVAR

myndigheten får full kostnadstäckning för nödvändigt utvecklingsarbete enligt vad som framgår i avsnitt 10.4.6 nedan kan CSN ta emot ett ikraftträdande tidigast till den 1 januari 2028.

10.4.6 CSN:s verksamhet

Även om det inte är möjligt att veta säkert hur många utländska studerande som har permanent uppehållstillstånd och som avser att studera med studiestöd, kan CSN ändå presentera siffror över antalet utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd som har studiestöd idag. Antalet utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd som beviljades studiemedel under läsåret 2024/25 uppgick till omkring 14 400. Antalet utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd som beviljades studiehjälp under läsåret 2024/25 uppgick till omkring 5 600. Såsom tidigare angivits i avsnitt 8.2 uppgick antalet utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd som beviljades omställnings-studiestöd under år 2024 till 42.

Utredningens förslag får påverkan på CSN:s verksamhet vad gäller provning och administration av utländska medborgares rätt till studiestöd. CSN begär full kostnadstäckning för utredningens förslag vilket innefattar ett höjt förvaltningsanslag som täcker en ökad administration av ärenden om studiestöd med en kostnad av 9,5 miljoner kronor 2027 och 15,0 miljoner kronor 2028. För 2029 och åren därefter beräknas den årliga kostnaden för administration till 5,5 miljoner kronor årligen.

CSN behöver finansiering för att ställa för och genomföra nödvändiga anpassningar i verksamheten utifrån utredningens förslag. Om myndigheten inte får anslagsförstärkning som motsvarar angivna kostnader kommer det att få konsekvenser för CSN:s förmåga att leverera uppdraget, i form av längre handläggningstider, eller få påverkan på och tränga ut annan utveckling såsom exempelvis nödvändig digital förnyelse.

Återbetalning av studielån

Om förslaget om ändring från permanenta till tidsbegränsade uppehållstillstånd får till följd att fler personer som har fått lån från CSN lämnar Sverige, får det konsekvenser i form av försämrade utsikter till återbetalning av både studielån och hemutrustningslån.

Migrationsverkets uppgiftsskyldighet

Upplysningsvis önskar CSN att bygga ett mer utvecklat digitalt informationsutbyte med Migrationsverket. CSN:s rätt att få uppgifter från Migrationsverket som behövs för tillämpningen av 2 kap. och 3 kap. studiestödslagen regleras i 6 kap. 13 a § studiestödsförordningen. CSN önskar att lagstiftaren i den fortsatta beredningen av aktuell utredning och andra pågående utredningar som påverkar utländska medborgares rätt till studiestöd, ser över den aktuella bestämmelsen för att säkerställa att CSN har möjlighet att få de uppgifter som behövs för provningen av rätten till studiestöd.³

³ Se även CSN:s remissvar till Inhibition av verkställigheten – en ny ordning för vissa utlännningar vid tillfälliga verkställighetshinder (Ds 2024:23), CSN:s dnr. ADM/2024:682

11.3 Förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Av författningskommentarerna till 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § framgår att möjligheten att beviljas studiehjälp respektive studiemedel efter att ett permanent uppehållstillstånd återkallats med stöd av den särskilda lagen bara gäller studier som påbörjats före den särskilda lagens ikraftträdande. Eftersom den begränsningen inte framgår av bestämmelsens ordalydelse kommer emellertid CSN inte kunna begränsa rätten till studiestöd till dem som påbörjat studier före den särskilda lagens ikraftträdande (se även 8.2).

Beslut om detta remissvar har fattats av generaldirektören Christina Henrysson efter föredragning av verksjuristen Anna Renvall och utredaren Alexandra Swenning i närvaro av rättschefen Jeanette Lundqvist, stabschefen Åsa Lindahl och avdelningschefen Annika Fahlander. I arbetet med remissvaret har även verksamhetsutvecklaren Stefan Nilsson och studiestödsutredaren Tanja Persson deltagit.

Christina Henrysson

Anna Renvall

Alexandra Swenning